

ન્યુ ગાલા અસાઇનમેન્ટ 2022

સોલ્યુશન

ધોરણ - 10 સામાજિક વિજ્ઞાન

Question Paper – 5

વિભાગ - D

47. જ્યોતિષશાસ્કમાં ભારતનું પ્રદાન વર્ણવો.

- ખગોળશાસ્ક અને બધા જ શાસ્કમાંથી સૌથી પ્રાચીન શાસ્ક ગણવામાં આવે છે.
- ભારતમાં ખગોળશાસ્ક અને લગતા ઘણા અગત્યના ગ્રંથો લખાયા છે.
- આ ગ્રંથોનો ખૂબ જ ઉંડાણપૂર્વક અભ્યાસ ભારતની પ્રાચીન વિદ્યાપીઠોમાં કરવામાં આવ્યો હતો.

➤ ખગોળશાસ્ત્રનો આધારે એ ગ્રહો અને એમની ગતિ નક્ષત્રો તથા અન્ય અવકાશી પદાર્થો પર રહેલો છે.

□ આર્થબદુ

➤ આર્થબદુ ખગોળ વિજ્ઞાન ક્ષેત્રે ખૂબ જ મહત્વનું યોગદાન આપ્યું છે.

➤ ભારતમાં પ્રથમ ઉપગ્રહનું નામ પણ 'આર્થબદુ'ના નામ પરથી રાખવામાં આવ્યું હતું.

➤ આર્થબદુ સાબિત કર્યું હતું કે પૃથ્વી પોતાની ધરી પર ફરે છે. તથા ચંદ્રગ્રહણા નું સાચું કારણ પૃથ્વીનો પડછાયો છે.

➤ આર્થબદ વિદ્યાનો 'અજલર' નામથી પણ સંબોધિત હતા.

વરાહમિહિર

➤ વરાહમિહિર મહાન ખગોળશાસ્ત્રી અને જ્યોતિષશાસ્ત્ર શાસ્ત્રી હતા.

➤ વરાહમિહિરે જ્યોતિષશાસ્ત્રને ત્રણ ભાગમાં વહેંચ્યું હતું.

➤ (1) તંત્ર (2) હોરા (3) સહિતા

➤ તેમણે “બૃહદસંહિતા” નામના ગ્રંથની રચના કરી હતી.

➤ આ ગ્રંથમાં આકાશશીગ્રહોની માનવીના ભવિષ્ય પર થતી અસરો,

કુવાઓ, ઘેતરોમાં વાવણી વગેરે પ્રસંગોના શુભમુહૂર્તોની માહિતી આપવામાં આવી છે.

□ બ્રહ્મગુપ્ત

- ખગોળશાસ્કી બ્રહ્મગુપ્ત “બ્રહ્મસિદ્ધાંત” નામનો ગ્રંથ લખ્યો હતો, કે જેમાં તેમણે ‘ગુરુત્વાકર્ષણ’ અંગેના પ્રખ્યાત નિયમની શોધ કરી હતી.
- આમ, પાચીન ભારતના ખગોળશાસ્કીઓએ અને જ્યોતિષશાસ્કીઓએ ખગોળશાસ્ક્રના વિકાસ માટે પોતાનું મહત્વપૂર્ણ યોગદાન આપ્યું હતું.

48. રસાયણવિદ્યામાં નાલંદા વિદ્યાપીઠની કિરેખતાઓ જણાવો.

- પ્રાચીન ભારતે રસાયણવિદ્યામાં સાધેલી પ્રગતિ નીચેના દૃજાંતો દ્વારા સ્પષ્ટ થાય છે:
- નાલંદા વિદ્યાપીઠના બૌદ્ધ આચાર્ય નાગાર્જુને વનસ્પતિ-ઓષ્ઠધિઓની સાથે રસાયણ -ઓષ્ઠધો વાપરવાની ભલામણ કરી હતી.
- તેમને ભારતીય રસાયણશાસ્ત્રના આચાર્ય માનવામાં આવે છે. તેમણે 'રસરનાકર' અને 'આરોગ્યમંજરી' નામનાં પુરતકો લખ્યાં છે.

- પારાની ભસ્મ કરીને તેને ઔષધ તરીકે વાપરવાની શરૂઆત આચાર્ય નાગાજુંને ચાલુ કરી હોય તેમ મનાય છે.
- નાલંદા વિદ્યાપીઠ રસાયણવિદ્યાના અભ્યાસ અને સંશોધન માટે પોતાની સ્વતંત્ર રસાયણશાળા તથા ભટ્ટીઓ બનાવી હતી.
- રસાયણશાસ્ત્રના ગ્રંથોમાં મુખ્ય રસ, ઉપરસ, દસ પ્રકારનાં વિષ તેમજ વિવિધ પ્રકારના ક્ષારો અને ધાતુઓની ભસ્મનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

► બિહારના ભાગલપુર જિલ્લાના સુલતાનગંજમાંથી મળી આવેલી

$7\frac{1}{2}$ ફૂટ ઊંચી અને 1 ટન વજનની બુદ્ધની તામ્રમૂર્તિ તથા

નાલંદામાંથી પ્રાપ્ત થયેલી 18 ફૂટ ઊંચી તાંબાની બુદ્ધિપ્રતિમા

પ્રાચીન ભારતમાં રસાયણવિદ્યામાં થયેલી અસાધારણ પ્રગતિના

શ્રેષ્ઠ નમૂના છે.

► ગુપ્ત સમ્રાટ ચંદ્રગુપ્ત બીજાએ (વિકમાદિત્ય) દિલ્લીમાં મહરોલી

પાસે 24 ફૂટ ઊંચો અને 7 ટન વજનનો એક વિજયસ્તંભ

(લોહસ્તંભ) ઉલો કરાવ્યો હતો.

49. ભારતમાં કૃષિક્ષેત્ર થયેલા ટેકનિકલ સુધારા જણાવો.

➤ ભારતમાં ખેતીના સાધનો, બિયારણો અને ખાતરોમાં આવેલાં પરિવર્તનો ટેકનિકલ સુધારા ગણાય છે.

ભારતનો ખેડૂત સિંચાઈ માટે પહેલાં કોસ, રેંટ વગેરેનો ઉપયોગ કરતો હતો. તેની જગ્યાએ હવે તે સબમર્સિબલ કે મોનોબ્લોડ, સોલર પંપ વગેરે વાપરતો થયો છે.

➤ ઓછા પાણીએ વધુ પાક લેવા માટે તે ટપક સિંચાઈ અને કુવારા સિંચાઈ પદ્ધતિનો ઉપયોગ કરતો થયો છે.

- આજનો ખેડૂત સુધારેલાં બિયારણો અને બીજની સંકરણ જતોનો ઉપયોગ કરવા લાગ્યો છે. તે NPK (નાઇટ્રોજન, ફોસ્ફરસ અને પોટાશ), DAP (સ્લાઇ અમોનિયમ ફોફેટ) અને યૂરિયા જેવા રાસાયણિક ખાતરોનો ઉપયોગ કરતો થયો છે.
- બાયોફિલાઇઝરનો પણ ઉપયોગ થાય છે. સરકાર બિયારણો તેમજ રાસાયણિક ખાતરો ખરીદવા આધ્યિક મદ્દ અને રહૃત પણ આપે છે.

- ખેડૂત તેના પાકને કીટકો અને રોગોથી બચાવવા કીટકનાશક અને જંતુનાશક દવાઓ તેમજ 'બાયોકંટ્રોલર(જૈવિક નિયંત્રક)'નો ઉપયોગ કરે છે. સરકાર આ અંગે માહિતી, માર્ગદર્શન તેમજ આર્થિક મદદ આપે છે.
- ખેડૂતોને વર્તમાનપત્રો, આકાશવાણી, ફૂરદર્શન, DD કિસાન યોનલ, મોબાઇલ પર કિસાન SMS, ટોલ ફ્રી નંબર 1800 180 1551 (કિસાન કોલ સેન્ટર), સરકારના ખેડૂત વેબપોર્ટલ, i-ખેડૂત અને agrimarket જૈવી મોબાઇલ એપ દ્વારા કૃષિની વૈજ્ઞાનિક પદ્ધતિઓ અંગે માર્ગદર્શન આપવામાં આવે છે.

- જિલ્લા કક્ષાએ ઘેરૂત તાલીમ કેન્દ્રોની સ્થાપના કરવામાં આવી છે. તેમાં ઘેરૂતોને પ્રશિક્ષિત કરવામાં આવે છે.
- વળી, કૃષિક્ષેત્રે સરકાર દ્વારા થતાં સંશોધનો અને નવી તકનિકોની માહિતી ઘેરૂતો સુધી પહોંચાડવા ગ્રામસેવકોની નિમણૂક કરવામાં આવે છે.
- કુશળ કૃષિવિદ અને કૃષિવૈજ્ઞાનિકો તૈયાર કરવા માટે તેમજ નવાં સંશોધનો કરવા માટે દેશના લગભગ દરેક રાજ્યમાં કૃષિ યુનિવર્સિટીની સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

- ગુજરાતમાં દાંતીવાડા, જૂનાગઢ, આણંદ અને નવસારી ખાતે કૃષિ યુનિવર્સિટીઓ સ્થાપવામાં આવી છે.
- કૃષિક્ષેત્રે સંશોધન કરવા માટે 'ઇન્ડિયન કાઉન્સિલ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ (ICAR)' અને 'ડિપાર્ટમેન્ટ ઓફ એગ્રિકલ્ચરલ રિસર્ચ એન્ડ એજ્યુકેશન (DARE)' સંસ્થાઓ સ્થાપવામાં આવી છે. સરકાર ઘેરૂને ખેતી માટે વિવિધ પ્રકારની સબસિડી અને ઓછા વ્યાજદરે લોન આપી મદદ કરે છે.

Ex. 9. ભારતમાં કૃષિક્ષેત્ર થયેલા સંસ્થાગત સુધારા વર્ણવો.

- ભારતમાં કેન્દ્ર અને રાજ્ય સરકારોએ કૃષિક્ષેત્ર મહત્વના સંસ્થાગત સુધારાઓ કર્યા છે :
- જમીનારી પ્રથા નાખૂં કરી ઘેડૂતોનું શોષણ થતું અટકાવ્યું છે. એડ તેની જમીન જેવા ગણોતધારા દ્વારા જમીન એડનારને જમીનમાલિકીનો હક આપવામાં આવ્યો છે.
- ‘જમીન ટોચ મર્યાદા’ દ્વારા જમીનમાલિકીની અસમાનતા ફરજ કરવામાં આવી છે.

- 'જમીન એકત્રીકરણ કાર્યક્રમ' દ્વારા નાના કદના ખેડાણ વિસ્તારોને એકત્રિત કરવામાં આવ્યા છે અને કરાઈ રહ્યા છે.
- ખેડૂતોને આર્થિક મદદ કરવા કૃષિ ધિરાણ યોજના બનાવાઈ છે. કિસાન કેરિટ કાર્ડ દ્વારા તેમજ રાજ્યીયકૃત બેંકો, સહકારી બેંકો અને સહકારી મંડળીઓ દ્વારા ખેડૂતોને આર્થિક મદદ કરવામાં આવે છે.
- બિયારણો, ખાતરો અને જંતુનાશક દવાઓ ખરીદવા માટે સરકાર ખેડૂતોને સબસિડી અને આર્થિક મદદ કરે છે.

- “પ્રધાનમંત્રી પાક વીમા યોજના” દ્વારા ખેડૂતોને ખેતી પાકોનું વીમાકીય રક્ષણ પૂરું પાડવામાં આવે છે.
- દુષ્કાળ કે વધુ વરસાને કારણે પાક નિષ્ફળ જાય ત્યારે સરકાર ખેડૂતોને આર્થિક મદ્દ કરે છે.
- માર્કેટ ચાર્ડમાં ખેતપેદાશોના વેચાણમાં કાયદાકીય જોગવાઈ કરીને ખુલ્લી હરાજુની પદ્ધતિને કરજિયાત બનાવી છે.

► ખેડૂતોને તેમની ખેતપ્રેદાશોના યોગ્ય ભાવ મળી રહે તે
માટે સહકારી મંડળીઓ અને ખરીદ-વેચાણ સંઘોની
સ્થાપના કરવામાં આવી છે.

► સરકારી તેમજ સહકારી રતરે ગોદામો, પરિવહન અને
સંદેશવ્યવહારની સગવડો વધારવામાં આવી છે.

50. સમજવો : ડાંગર - ભારતનો સૌથી અગત્યનો પાક

- ડાંગર ભારતનો ખૂબ મહત્વનો ધાન્ય પાક છે.
- ભારતના કુલ વાવેતર વિસ્તારના ચોથા ભાગમાં ડાંગરનું વાવેતર થાય છે.
- વિશ્વમાં ડાંગરના ઉત્પાદનમાં ભારતનું સ્થાન ચીન પછી બીજું છે.
- ડાંગર ઉષ્ણ કટિબંધનો ખરીફ પાક છે. સિંચાઈની સગવડ હોય ત્યાં ઉનાળામાં પણ તેનો પાક લઈ શકાય છે.

- તેને નદીઓના મેદાનની કે મુખત્રિકોણપ્રદેશની કંપની ફળદ્વાપ
જમીન, ગરમ અને ભેજવાળી આબોહવા, 100 સેમી કે તેથી
વધુ વરસાદ અને લઘુતમ 20° સે તાપમાન માફક આવે છે.
- ભારતમાં પશ્ચિમ બંગાળ, તમિલનાડુ, આંધ્ર પ્રદેશ, તેલંગાણા,
બિહાર, ઉત્તર પ્રદેશ, ઓડિશા અને છતીસગઢ મુખ્ય ઉત્પાદક
રાજ્યો છે. પશ્ચિમ બંગાળ, ઉત્તર પ્રદેશ, તમિલનાડુ, આંધ્ર પ્રદેશ
અને બિહાર જેવાં રાજ્યોમાં વર્ષમાં તેના બે પાક લેવામાં આવે
છે.

- ગુજરાતમાં પંચમહાલ, ખેડા, અમદાવાદ, સુરત, તાપી, આણંદ,
વલસાડ વગેરે જિલ્લાઓમાં ડાંગર પાકે છે.
- ડાંગરના પાકને પાણીની વધુ જરૂર રહે છે. તેના એતરમાં પાણી
સતત ભરી રાખવાને બદલે કુવારા પદ્ધતિથી સિંચાઈ કરીને ઓછા
પાણીથી પણ ડાંગરનો પાક લઈ શકાય છે.
- ભારતની લગભગ 50 % વસ્તી ઘોરાકમાં ચોખાનો ઉપયોગ
કરે છે.

51. ગરીબીનિવારણના કાર્યક્રમ અન્વયે 'કૃષિક્ષેત્રે સરકારે લીધેલાં પગલાં જણાવો.

- ગરીબી નિવારણ કાર્યક્રમ અન્વયે "કૃષિક્ષેત્રે" અમલમાં મુકેલી યોજનાઓ નીચે પ્રમણે છે.
  - (i) પ્રધાનમંત્રી કૃષિ સિંચાઈ યોજના :
  - રાષ્ટ્રીય કૃષિ યોજના અન્વયે ખેતીમાં વૃદ્ધિ દરમાં વધારો થાય, કૃષિ સંલગ્ન વિભાગો વિકસે, સિંચાઈની સગવડોમાં વધારો કરવો.

› જમીનને સિંચાઈ હેઠળ આવરી લેવી, ટપક પદ્ધતિથી
સિંચાઈ કરવા, પ્રત્યેક ઘેતરને પાણી મળે તેથી જળસંકટને
નાથવા માટે નાના, મોટા, મધ્યમ કદના ચેકડેમ ઊભા
કરવા જેવાં અનેક પગલાં ભરીને ઘેરૂતોને ઘેતીના જોખમ
અને દેવામાંથી બચાવવાનો તથા રોજગારી દ્વારા આવક
પૂરી પાડીને ગરીબીમાંથી ઉગારવાનો પ્રયત્ન છે.

(ii) પ્રધાનમંત્રી ફસલ વીમા યોજના :

➢ અન્વયે ખેતસુરક્ષા વીમા યોજનાને વધુ સુગ્રથિત કરીને
કુદરતી આફતોથી ઘેરૂતોને થતી નુકસાનીમાં આર્થિક ટેકો
પૂરો પાડવા સહાય કરવી, ટેકાના ભાવે કપાસની ખરીદીમાં
બોનસ અને પાકના નુકસાનમાં વધતર આપવાનું શરૂ કર્યું
છ. ભાવોની સ્થિરતા માટે 'ક્ષતિમુક્ત કૃષિભાવ પંચ'ની
રચના કરી છે.

(iii) રાષ્ટ્રીય પેયજળ કાર્યક્રમ :

➢ હેઠળ પ્રત્યેક ખેતરને પાણી, હૃદાત કેનાલ માર્ગથાં સુધારવાં, જમીન ધોવાણા અટકાવવું, અનુસૂચિત જનજાતિના ઘેડૂતોને નવી ટ્યુબવેલ, ક્ષાર પ્રવેશ નિયંત્રણ જેવા કાર્યક્રમો અમલમાં મૂક્યા તેમ જ તળાવોનું ખોદકામ, વોટર શેડ વિકાસ, ટાંકી નિર્માણ, વરસાદી પાણીનો સંગ્રહ, વનરોપણ, નહેરની લાઈન્ઝા બનાવવી, આડ-છોડ લગાડવા જેવા નવીનીકરણ અને ચેકડેમનો બાંધકામ રોજગારલક્ષી કાર્યક્રમો અમલમાં મૂકીને ગ્રામીણક્ષેત્રે કૃષિ પર આધારિત ગરીબ કુટુંબોને ગરીબીમાંથી બહાર કાઢવા કેટલીક આર્થિક ટેકારૂપી સહાય કરી છે.

(iv) રાજ્ય સરકારે પણ ઘેતીક્ષેત્રે લાભકારક યોજનાઓમાં ખરીફાક

માટે તદન નજીવા વ્યાજના દરે બેંક દ્વારા ધિરાણ પૂરું પાડવું,
પશુપાલન માટે, ખાતરના સંગ્રહ માટેની સુવિધાઓ ઉલ્લેખ કરી છે
અને કેન્દ્ર સરકારની સિંચાઈના કાર્યક્રમોમાં પણ રાજ્ય સરકારે
નક્કર પગલાં ભર્યી છે. ગુજરાત સરકારે ગરીબી નિવારણ કરવાના
ઉપાયો હાથ ધર્યા છે, જે અન્વયે રાજ્ય સરકાર દ્વારા છેલ્લા
દસકાથી ગરીબી કલ્યાણ મેળા યોજુ ગરીબોને સ્વાવલંબન માટે
જરૂરી સહાય આપવામાં આવે છે.

(v) "ઇ-નામ યોજના" હેઠળ ઘેરૂતો માટે રાષ્ટ્રીય કૃષિ બજાર ઉલ્લં કર્યું
જેમાં ઘેરૂત ઓનલાઈન પોતાના ઉત્પાદનોને સૂચિબદ્ધ કરાવી શકે
છ. વેપારી કોઈપણ જગ્યાએથી તે ઉત્પાદનની બોલી લગાવી શકે
છ. વચેટિયાઓ, દલાલોથી થતા નુકસાનથી ઘેરૂતોને બચાવીને
વધુ ભાવરૂપી વળતર મળે અને હરીકાઈથી વધુ આશીક લાભ મળે
ત આ યોજનાનો હેતુ છ.

➤ આમ, કૃષિવિકાસ અને મહત્તમ વળતર મળે તેવાં પગલાં ભર્યાં
જેથી ઘેરૂત ખેતી વ્યવસાયમાં જોડાઈ રહે એ ખૂબ જરૂરી છે.

52. બેરોજગારીની અસરો જણાવો.

- ભારતમાં બેરોજગારીની અસરો નીચે પ્રમાણે જોવા મળે છે :
- યુવાનોમાં શિક્ષણ મેળવવાની અભિરુચિમાં ઘટાડો થાય છે.
- તેમની માનસિક સ્થિતિ પર વિપરીત અસર થાય છે. તેઓ નિરાશા અને હતાશા અનુભવે છે.
- લાંબા સમયથી બેકાર રહેલા યુવાનો માદક દ્રવ્યોની હેરાફેરી, ગેરકાનૂની વ્યવસાયો, ચોરી, લૂંટફાટ, ખંડણી વસુલી જેવાં અસામાંજિક, અનૈતિક કે ગુનાહિત કૃત્યો કરવા પ્રેરાય છે.

- સામાજિક અને આર્થિક અસમાનતા વધે છે, જેથી સમાજમાં
વર્ગબેદ સર્જાય છે.
- બેરોજગારીને કારણે ગરીબી ઉદભવે છે. ગરીબ અને બેકાર બનેલાં
કુટુંબોની સ્થિતિ અત્યંત દયનીય બને છે. તેમનું જીવનધોરણ ખૂબ
નીચું જાય છે. બેહાલ બનેલાં કુટુંબો માદક દ્રવ્યો કે અન્ય વ્યસનો
તરફ વળે છે.
- આમ, બેરોજગારીની વ્યક્તિ, કુટુંબ, સમાજ તેમજ દેશના અર્થતંત્ર
પર વિઘાતક અસરો પડે છે.

53. રાષ્ટ્રીય અનુ સલામતી કાયદાની ધારાકીય જોગવાઈઓ જણાવો.

- કેન્દ્ર સરકારે 5 જુલાઈ, 2013ના રોજ રાષ્ટ્રીય અનુ સુરક્ષા (RTE) કાયદો પસાર કર્યો. આ કાયદાની અનાજસંબંધી, વિવિધ સંવર્ગોને અનાજ વિતરણ સંબંધી તથા જાહેર વિતરણ પ્રણાલી સંબંધિત જોગવાઈઓ નીચે પ્રમાણે છે :
➤ આ કાયદા મુજબ તથા “માનુષપૂર્ણ યોજના મુજબ રાજ્યનાં શહેર કે ગ્રામ્ય વિસ્તારનાં જરૂરિયાતમંદ મધ્યમ વર્ગનાં ગરીબ કુટુંબોને વાજબી ભાવથી અનાજ આપવામાં આવે છે.

- તદુપરાંત, રાજ્યનાં અંત્યોદય કુટુંબોને તેમજ ગરીબીરેખા નીચે જીવતાં તમામ કુટુંબોને પ્રતિમાસ 35 કિલોગ્રામ અનાજ મફત આપવામાં આવે છે.
- આ યોજના હેઠળના તમામ લાભાર્થીઓને જહેર વિતરણ પ્રણાલી (PDS) હેઠળ વાજબી ભાવની દુકાનોદ્વારા પ્રતિમાસ વ્યક્તિદીઠ 5 કિલોગ્રામ અનાજ, જેમાં ઘઉં રૂપિયા 2 પ્રતિકિલો, ચોખા 23 પ્રતિકિલો અને જાડું અનાજ રૂપિયા 1 પ્રતિકિલોના ભાવે આપવામાં આવે છે.

- આ કાયદા હેઠળ કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા ગર્ભવતી સ્ત્રીઓને પ્રસૂતિ સહાયરૂપે રૂપિયા 6,000 આપવામાં આવશે.
- આ કાયદા હેઠળ રાજ્ય સરકાર તમામ લાભાર્થીઓને ભોજન કે અનાજના બદલામાં “અજ સુરક્ષા ભથ્થુ મેળવવા હક્કદાર બનાવી શકાય છે.
- આ કાયદા હેઠળ ગુજરાત સરકાર દ્વારા અંત્યોદય અને ગરીબીરેખા હેઠળ જીવતાં કુટુંબોને દર માસે નિયત માત્રામાં ખાંડ, આયોડાઇઝ મીઠું અને કેરોસીન તથા વર્ષમાં બે વખત ખાદ્યતેલ રાહતદરે વાજબી ભાવની દુકાનો દ્વારા આપવામાં આવે છે.

- આ કાયદાની જોગવાઈ મુજબ રાજ્ય સરકારો અગ્રિમ કુટુંબોની ચાઈઓ સુધારીને અદ્યતન બનાવશે. એ ચાઈમાં નામોની ચાઈઓ દરેક કુટુંબની મહિલાના નામે ગ્રામપંચાયતોની ગ્રામસભાઓમાં, નગરપાલિકાઓ અને મહાનગરપાલિકાઓની વૉડસભાઓમાં, ઈ-ગ્રામ કે વાજબી ભાવની દુકાનો પર તેમજ મામલતદાર કચેરીઓમાં અને પુરવઠાની વેબ સાઇટ પર જાહેરમાં પ્રદર્શિત કરશે.
- જાહેર વિતરણ પ્રણાલીને ભ્રષ્ટાચાર મુક્ત બનાવવા માટે “બાયોમેટ્રિક ઓળખ”, “એપીક કાર્ડ”, “બારકોડ રેશનકાર્ડ”, “અન્ન કુપન” અને “વેબક્રેમેરાથી ઈમેજ” વગેરે પગલાં ભરવામાં આવ્યાં છે.

- આ કાયદા મુજબ રાજ્યમાં 'આંતરિક ફરિયાદ નિવારક તંત્ર' ઉલ્લંઘન કરવું અને ફરિયાદના નિકાલ માટે 'નોડલ અધિકારી'ની નિમણૂક કરવામાં આવશે.
- રાજ્યમાં અનાજ વિતરણ વ્યવસ્થાનું નિયંત્રણ કરવા 'રાજ્ય અનુભૂતિ આયોગ' ની રચના તેમજ 'ક્રૂડ કમિશન' ની નિમણૂક કરવામાં આવી.

54. તમને આપેલા ભારતના રેખાંકિત નકશામાં નીચેની વિગતો યોગ્ય સંજ્ઞા વડે, યોગ્ય સ્થાને દર્શાવો :

(1) ગીર રાષ્ટ્રીય ઉદ્યાન (Ex. 9. ચંદ્રપ્રભા અભયારણ્ય)

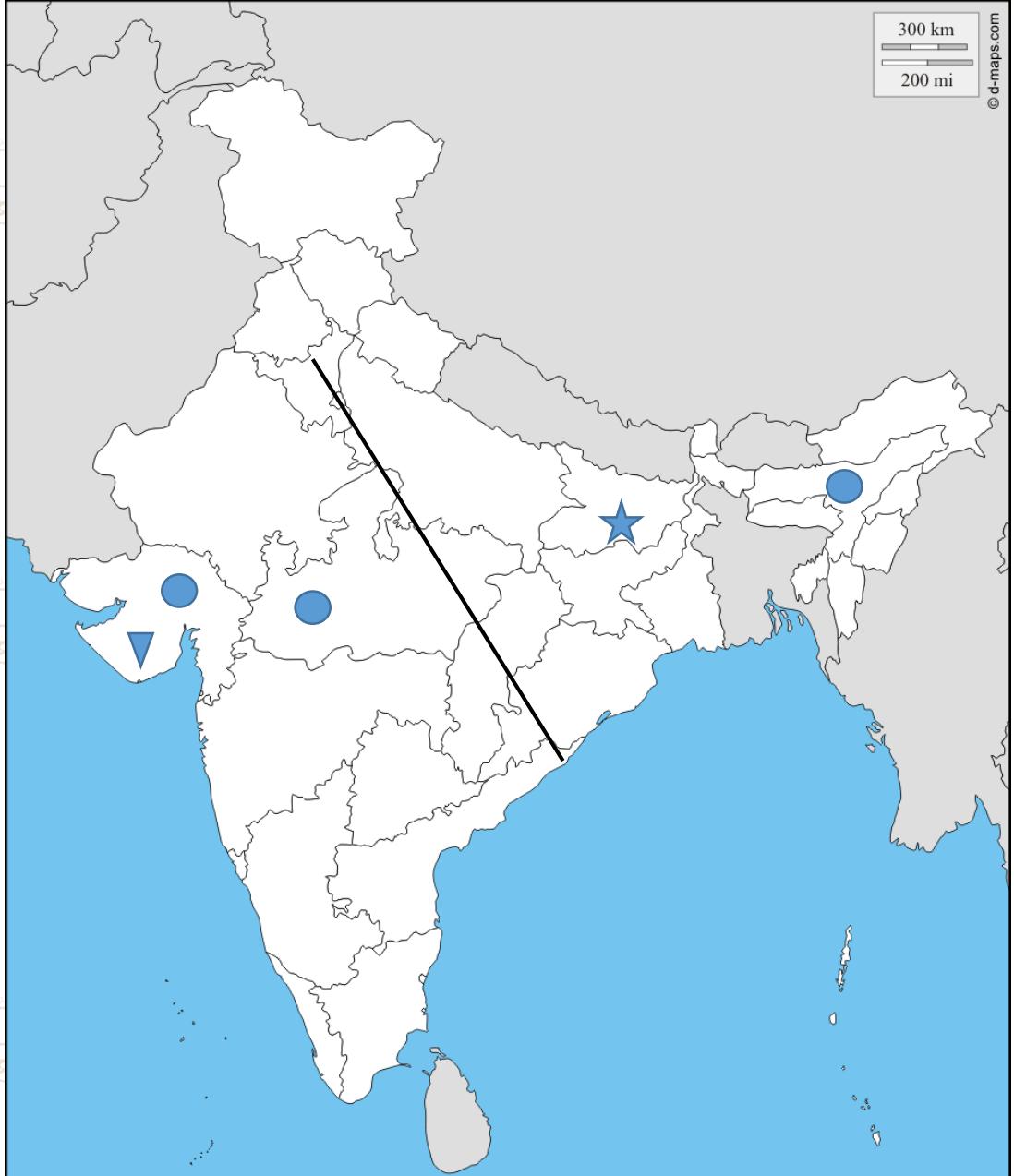
(2) કપાસ ઉત્પન્ન કરતો એક પ્રદેશ (Ex. 3. ઘઉં અને ચા ઉત્પન્ન કરતો
એક-એક પ્રદેશ)

(3) રાસાયણિક ખાતર ઉદ્યોગનું એક કેન્દ્ર - નામ સાથે (Ex. 9. તાંબુ

ગાળણા ઉદ્યોગનું એક કેન્દ્ર - નામ સા

(4) દિલ્લીથી ચેન્નઈ જતો હવાઈ માર્ગ - એક અટકસ્થાન સાથે

(Ex. 9. મુંબઈથી દિલ્લી વાયા વડોદરા થઈને જતો રેલમાર્ગ - એક
અટકસ્થાન (જંકશન) સાથે)

ગીર રાજ્યીય ઉદ્યાન

કપાસ ઉત્પન્ન કરતો એક પ્રદેશ

રાસાયણિક ખાતર ઉદ્યોગનું

એક કેન્દ્ર

દિલ્હીશ્વી ચેન્નઈ જતો હવાઈ

માર્ગ - એક અટકસ્થાન સાથે

Thanks

For watching